

Sygn.akt III AUa 389/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 listopada 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Bożena Szponar - Jarocka (spr.)

Sędziowie: SA Teresa Suchcicka

SA Marek Szymanowski

Protokolant: Agnieszka Charkiewicz

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 29 listopada 2017 r. w B.

sprawy z odwołania R. K.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

o prawo do emerytury

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

od wyroku Sądu Okręgowego w Olsztynie IV Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 23 marca 2017 r. sygn. akt IV U 1469/16

I. zmienia zaskarżony wyrok i oddala odwołanie,

II. odstępuje od obciążania R. K. kosztami zastępstwa procesowego organu rentowego za II instancję.

SSA Teresa Suchcicka SSA Bożena Szponar - Jarocka SSA Marek Szymanowski

Sygn. akt III AUa 389/17

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. decyzją z 6 września 2016 r., wydaną na podstawie przepisów ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, odmówił R. K. prawa do wcześniejszej emerytury. Organ rentowy stwierdził, że wnioskodawca wprawdzie ukończył 60 lat, posiada ponad 25 lat okresów składkowych i nieskładkowych, ale nie udowodnił na dzień 1 stycznia 1999 r. 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

Odwołanie od powyższej decyzji złożył R. K., wnosząc

o jej zmianę i przyznanie prawa do wnioskowanego świadczenia. W uzasadnieniu stanowiska wskazał, że niewłaściwie została zweryfikowana przez ZUS dokumentacja dotycząca jego zatrudnienia, bowiem w jego ocenie posiada ponad 15 lat pracy w warunkach szczególnych. Argumentował, że pracował w szczególnych warunkach na stanowisku spawacza, a w książeczce spawacza wyszczególnione są okresy i przebieg prac spawalniczych. Wniósł o dopuszczenie dowodu z zeznań świadków na okoliczność charakteru wykonywanej pracy w spornym okresie.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniosł o jego oddalenie.

Sąd Okręgowy w Olsztynie wyrokiem z 23 marca 2017 r. zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał R. K. prawo do emerytury od dnia 8.07.2016 r., zaliczając wnioskodawcy jako okres pracy w szczególnych warunkach zatrudnienie w Państwowym Ośrodku (...) w P. od 14 czerwca 1974 r. do 28 lutego 1991 r.

Sąd Okręgowy ustalił, że wnioskodawca R. K., urodzony dnia (...), w dniu 8 lipca 2016 r. złożył wniosek o wcześniejszą emeryturę. Wówczas do dokumentacji obrazującej przebieg aktywności zawodowej za okres przypadający przed dniem 1 stycznia 1999 r. skarżący przedstawił: m.in. świadectwo pracy z dnia 30 lipca 1993 r. wystawione przez Państwowy Ośrodek (...) w P. wskazujące, że był zatrudniony u tego pracodawcy od dnia 1 września 1971 r. do 28 lutego 1991 r. na stanowiskach: ucznia szkoły przyzakładowej, a następnie ślusarza oraz ślusarza-spawacza-brygadzisty;

Z ustaleń Sądu I instancji wynikało, że swoją pracę zawodową R. K. rozpoczął w Państwowym Gospodarstwie Rolnym w P. Zakład Rolny w L. jako pracownik dochodzący, w którym pracował od dnia 1 czerwca 1970 r. do 31 marca 1971 r. Następnie ukończył (...) Szkołę Zawodową dla Pracujących w P. w zawodzie mechanika pojazdów samochodowych (czerwiec 1974 r.). Przy czym, już w okresie nauki w tej szkole, to jest od 1 września 1971 r. ubezpieczony podjął pracę w Państwowym Ośrodku (...) w P., w którym pracował do 28 lutego 1991 r.

Według angaży znajdujących się w aktach osobowych (...), skarżący w spornym okresie pracy, czyli od 1 września 1971 r. do 28 lutego 1991 r. zajmował między innymi następujące stanowiska: od 10 lipca 1974 r. – ślusarza; od 1 sierpnia 1976 r. - montera mechanika maszyn i urządzeń rolniczych; od 1 lutego 1982 r. – ślusarza; od 1 października 1983 r. - brygadzisty-ślusarza; od 10 lipca 1986 r. – ślusarza grupy instalacyjnej; od 12 października 1987 r. – brygadzisty-ślusarza, od 15 marca 1989 r. – brygadzisty-montera- mechanika maszyn. Przy czym od dnia 1 sierpnia 1989 r. do 31 stycznia 1990 r. wnioskodawca był zatrudniony na budowie eksportowej w byłej NRD. Następnie od dnia 12 lutego 1990 r. pracował w (...) na stanowisku ślusarz-spawacz-brygadzisty. Z kolei zgodnie z kartą obiegową z dnia 28 lutego 1991 r. R. K. był zatrudniony w (...) na stanowisku ślusarza-brygadzisty.

Z dalszych ustaleń Sądu wynikało, że zgodnie z wpisem w książeczce spawacza, odwołujący pierwsze przeszkolenie spawalnicze odbył w dniu 20 czerwca 1974 r. Skarżący będąc zatrudniony w (...), po ukończeniu szkoły zawodowej w czerwcu 1974 r., przez cały okres świadczenia pracy, to jest do 28 lutego 1991 r. – pracował jako spawacz w brygadzie spawaczy. Firma wnioskodawcy wykonywała usługi dla rolnictwa - elewatory (silosy zbożowe) - zbiorniki metalowe na zboża, a także: estakady, leje, boki, słupy i pierścienie. (...) w P. wykonywał silosy na cały kraj, wówczas jako jeden z dwóch zakładów w Polsce. Stawiał silosy w miejscowościach: K., R., D., R. k. G.. Silosy miały średnicę 6 m. Małe elementy silosów były spawane w zakładzie, a duże elementy na zewnątrz, np. słupy, konstrukcje, które następnie należało zespawać w całość. Silos był podzielony na 5 części, a każda brygada spawała inne części. W zakładzie było ok. 5 brygad spawaczy. Ich praca polegała na spawaniu konstrukcji wspornikowych. Silos miał kształt walca, stał na słupach, które były przymocowane do pierścienia, czyli głównej konstrukcji nośnej. Był to lej zsypany, a zsypanie prowadził do taśmociągów. Skarżący wraz z pozostałymi pracownikami w brygadzie spawał wymienione elementy metalowe. Pracował jako spawacz przy montażu silosów na zewnątrz. Powyższe prace wykonywał stale, przez 8 godzin dziennie. Jako brygadzista był jednocześnie przełożonym spawaczy w brygadzie i planował zajęcia na dzień roboczy, jednak przy tym cały czas spawał. Specyfika pracy była taka, że brygadzista pracował razem z brygadą i wykonywał takie same prace jak pozostali pracownicy w zespole. W okresie od 10 czerwca 1974 r. do 26 października 1974 r. R. K. był słuchaczem podstawowego kursu spawania elektrycznego. W 1982 r. wnioskodawca zdobył uprawnienia do spawania w osłonie CO₂.

Sąd I instancji ustalił nadto, że świadek J. P. – spawacz, pracował w (...) w P. w latach 1974 -1996 w brygadzie razem z wnioskodawcą. Za powyższy okres pracy pracodawca wystawił „zwykłe” świadectwo pracy wskazując, że J. P. pracował na stanowisku ślusarza spawacza. Decyzją z dnia 16 lipca 2015 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. odmówił mu prawa do wcześniejszej emerytury. Na skutek odwołania od tej decyzji Sąd Okręgowy w Olsztynie IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, wyrokiem z dnia 15 grudnia 2015 r. w sprawie o sygn. akt IV U 1572/15 zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał J. P. prawo do emerytury od dnia 27 lipca 2015 r. zaliczając do okresu pracy

w szczególnych warunkach okres zatrudnienia w Państwowym Ośrodku (...) w P. od 26 października 1974 r. do 9 kwietnia 1996 r., z wyłączeniem okresu od 1 lipca 1991 r. do 6 września 1991 r., od 25 czerwca 1992 r. do 4 września 1992 r. oraz od 20 kwietnia 1995 r. do 30 czerwca 1995 r. na stanowisku spawacza. Z kolei świadek L. S. – w latach 1969-1996 r. był spawaczem w (...) w P., który pracował w innej brygadzie spawaczy niż odwołujący. Decyzją z dnia 14 czerwca 2013 r. organ rentowy przyznał mu prawo do emerytury z art. 184 ustawy emerytalnej.

W świetle tak poczynionych ustaleń Sąd I instancji zważył, że odwołanie wnioskodawcy zasługiwało na uwzględnienie.

Sąd Okręgowy wskazał, że stosownie do treści art. 184 ust. 1 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń, ubezpieczonym, urodzonym po 31 grudnia 1948 r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy, czyli 1 stycznia 1999 r., osiągnęli: okres zatrudnienia w szczególnych warunkach wymagany w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 65 lat - dla mężczyzn i 60 lat dla kobiet oraz okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27 tej ustawy. Wymienione świadczenie przysługuje pod warunkiem nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego albo złożenia wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa. Sąd Okręgowy wskazał, że w przedmiotowej sprawie rozstrzygnięcia wymagało ustalenie, czy odwołujący posiada wymagane przepisami 15 lat pracy w szczególnych warunkach, co dałoby podstawę do przyznania mu prawa do emerytury, albowiem organ rentowy na etapie rozpoznania wniosku o emeryturę uznał, że ubezpieczony nie wykazał żadnego okresu takiej pracy.

Praca w szczególnych warunkach to praca wykonywana stale (codziennie) i w pełnym wymiarze czasu pracy w warunkach pozwalających na uznanie jej za jeden z rodzajów pracy wymienionych w wykazie stanowiącym załącznik do rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. Oznacza to, że pracownik wykonujący prace w warunkach szczególnych na danym stanowisku nie ma powierzonych innych obowiązków jak tylko te, które dotyczą pracy w warunkach szczególnych. Przepis § 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. stanowi, że okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy. Załączniki A i B do tego rozporządzenia wskazują wyraźnie jakie prace określa się mianem prac w szczególnych warunkach, których wykonywanie uprawnia do nabycia prawa do emerytury w niższym wieku emerytalnym. Do kategorii prac w szczególnych warunkach należą m.in. prace przy spawaniu i wycinaniu elektrycznym, gazowym i atomowym (Dział XIV, poz. 12 wykazu A, stanowiącego załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze).

Sąd I instancji oceniając zgromadzony materiał dowodowy, w szczególności w postaci akt osobowych skarżącego z okresu zatrudnienia w (...) w P. oraz zeznań świadków J. P. i L. S. oraz ich akt osobowych stwierdził, że odwołujący będąc zatrudniony w Państwowym Ośrodku (...) w P. w okresie od dnia 14 czerwca 1974 r., to jest od ukończenia szkoły do dnia 28 lutego 1991 r. (to jest przez 16 lat, 8 miesięcy i 15 dni) - świadczył pracę w szczególnych warunkach na stanowisku spawacza. Zdaniem Sądu Okręgowego zeznania świadków w tym zakresie wzajemnie się uzupełniały, były przekonujące, wiarygodne i zasługiwały na uwzględnienie, a ich treść odpowiadała zgromadzonym dokumentom w postaci akt osobowych świadków z okresu pracy w (...) oraz ich akt emerytalnych z ZUS. Z wymienionych dokumentów wynikało, że obaj świadkowie pracowali w (...) z wnioskodawcą w spornym okresie na stanowisku spawaczy i nabyli prawo do emerytury z art. 184 ustawy emerytalnej. Tak jak wnioskodawca świadczyli pracę u tego samego pracodawcy i stale oraz w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywali oni pracę w szczególnych warunkach.

W ocenie Sądu Okręgowego R. K. niewątpliwie pracował jako spawacz, a jego obowiązki związane były ze spawaniem konstrukcji metalowych przy stawianiu silosów zbożowych. Skarżący powyższe prace wykonywał stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Dotyczy to także okresu, w którym był brygadystą w brygadzie spawaczy (od października 1983 r.). Wnioskodawca jako brygadysta wykonywał takie same prace spawalnicze jak pozostali pracownicy w brygadzie – jedynie każdego dnia wyznaczał pracownikom zakres prac w dniu roboczym, jednakże pracował wraz z nimi. Sąd podkreślił, że dokumentacja osobowa dotycząca zatrudnienia wnioskodawcy w Państwowym Ośrodku

(...) w P. była prowadzona przez pracodawcę niestarannie, albowiem wpisy odnośnie stanowiska pracy skarżącego – nie odzwierciedlały rzeczywistego charakteru wykonywanej pracy. Pracodawca nieprecyzyjnie stosował określenia odnoszące się do stanowiska pracy wnioskodawcy, choć z pewnością wykonywał on pracę spawacza.

Jako datę początkową pracy na stanowisku spawacza Sąd pierwszej instancji przyjął 14 czerwca 1974 r., to jest datę ukończenia nauki w przyzakładowej szkole zawodowej, kiedy to już wnioskodawca wykonywał pracę w pełnym wymiarze godzin jako pracownik i nie uczęszczał do szkoły. W konsekwencji okres pracy wnioskodawcy od dnia 14 czerwca 1974 r. do dnia 28 lutego 1991 r. w Państwowym Ośrodku (...) w P. na stanowisku spawacza, stanowi wymagane przepisami ponad 15 lat zatrudnienia, uprawniające do przyznania prawa do emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach.

Sąd Okręgowy nie uwzględnił wniosku pełnomocnika pozwanego o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego z zakresu BHP na okoliczność ustalenia charakteru pracy wykonywanej przez wnioskodawcę, bowiem charakter pracy R. K. w spornym okresie jest składnikiem stanu faktycznego i Sąd ten stan faktyczny ustalił oraz dokonał oceny, czy odwołujący wykonywał pracę w szczególnych warunkach. Sąd ocenił, że dopuszczanie dowodu z opinii biegłego z zakresu BHP na tle stanu faktycznego w niniejszej sprawie jest zbędne.

W świetle powyższego Sąd ocenił, że odwołujący spełnił przesłankę dotyczącą wykazania okresu pracy w warunkach szczególnych w wymiarze 15 lat, wymaganej do przyznania emerytury, albowiem stale i w pełnym wymiarze czasu pracy w okresie od 14 czerwca 1974 r. do 28 lutego 1991 r. pracował w szczególnych warunkach na stanowisku spawacza.

Mając na uwadze powyższe, zaskarżona decyzja z dnia 6 września 2016 r. podlegała zmianie z mocy art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. Sąd przyznał wnioskodawcy prawo do emerytury od dnia 8 lipca 2016 r., to jest od daty złożenia wniosku.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. zaskarżył powyższy wyrok w całości, zarzucając mu naruszenie:

1. naruszenie prawa procesowego, tj. art. 227 oraz art. 233 kodeksu postępowania cywilnego polegające na braku wszechstronnego rozważenia wszystkich zebranych w sprawie dowodów oraz z uwagi na przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów skutkującej uznaniem, iż wnioskodawca spełnił wszystkie warunki do przyznania emerytury od dnia 8.07.2016 r.;

2. naruszenie prawa materialnego, art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity: Dz. U. z 2016 r., poz. 887) z uwagi na zmianę zaskarżonej decyzji z dnia 6.09.2016 r. i przyznanie odwołującemu prawa do emerytury od dnia 8.07.2016 r. poprzez błędne zaliczenie do stażu pracy w szczególnych warunkach zatrudnienia w Państwowym Ośrodku (...) w P. w okresie od dnia 14.06.1974 r. do dnia 28.02.1991 r. na stanowisku spawacza.

Wskazując na powyższe podstawy apelacji organ rentowy wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w całości tj. o oddalenie odwołania lub ewentualnie o uchylenie powyższego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Olsztynie.

Ponadto organ rentowy wniósł o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy na okoliczność, czy wnioskodawca w okresie zatrudnienia w państwowym Ośrodku (...) w P. od dnia 14.06.1974 r. do dnia 28.02.1991 r. wykonywał pracę w szczególnych warunkach.

Sąd Apelacyjny ustalił i zważył co następuje:

Apelacja organu rentowego zasługuje na uwzględnienie.

Sąd pierwszej instancji naruszył przepisy prawa materialnego, tj. art. 184 ust. 1 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn. Dz. U. z 2016 r., poz. 887) w zw. z przepisami § 2 ust. 1 i § 4 ust. 1 i 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego

pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. z 1983 r. Nr 8, poz. 43 ze zm.), ustalając, że R. K. spełnił wszystkie warunki niezbędne do nabycia prawa do emerytury z tytułu pracy w warunkach szczególnych. Zdaniem Sądu Apelacyjnego Sąd Okręgowy błędnie ocenił zebrany w sprawie materiał dowodowy, wadliwie zaliczając wnioskodawcy do stażu pracy w szczególnych warunkach okres zatrudnienia w Państwowym Ośrodku (...) w P. od 14 czerwca 1974 r. do 28 lutego 1991 r., a w konsekwencji doszedł do nieprawidłowego wniosku, że wnioskodawca wykazał wymagane 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

Wnioskodawca R. K. domagał się przyznania prawa do wcześniejszej emerytury na podstawie art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (dalej jako: ustawa emerytalna). Przepis ten w sposób odrębny i szczególny uregulował sytuację prawną ubezpieczonych urodzonych (tak jak wnioskodawca) po dniu 31 grudnia 1948 r., którzy w dniu wejścia w życie ustawy - 1 stycznia 1999 r. legitymowali się okresem zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymaganym w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat - dla kobiet i 65 lat - dla mężczyzn oraz okresem składkowym i nieskładkowym, o którym mowa w art. 27 ustawy, gwarantując im prawo do nabycia emerytury po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32 ustawy emerytalnej. Warunkiem uzyskania emerytury wcześniejszej jest również nieprzystąpienie do otwartego funduszu emerytalnego albo złożenie wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, na dochody budżetu państwa. Przepis art. 32 ustawy emerytalnej zawiera definicję pracownika zatrudnionego w szczególnych warunkach. Jest nim pracownik zatrudniony przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne bądź otoczenia. Ponadto art. 32 ust. 4 ustawy emerytalnej odsyła w tej materii do dotychczasowych przepisów, którymi są przepisy rangi ustawy lub wydane na mocy delegacji ustawowej (uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 13 lutego 2002 r., III ZP 30/01, OSNP 2002/10/243).

Ustalenie, czy wykonywane obowiązki pracownicze były realizowane w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze podlega ocenie na podstawie przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. W myśl § 2 ust. 1 powołanego aktu prawnego, okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy. Z kolei § 4 ust. 1 pkt 1 i 3 rozporządzenia określa przesłanki, których łączne spełnienie przez pracownika, warunkuje nabycie prawa do emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach tj. osiągnięcie wieku emerytalnego wynoszącego: 55 lat dla kobiet i 60 lat dla mężczyzn oraz wykazanie wymaganego okresu zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

Nie budziło wątpliwości osiągnięcie przez R. K. wieku emerytalnego oraz spełnienie przesłanki posiadania ogólnego okresu składkowego i nieskładkowego. Sporna była natomiast przesłanka legitymowania się 15 – letnim okresem pracy w szczególnych warunkach, gdyż organ rentowy uznał, że wnioskodawca nie wykazał żadnego okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach. Sąd Okręgowy po przeprowadzeniu postępowania dowodowego (w szczególności dowodu z zeznań świadków, dowodów z dokumentów, dowodu z akt osobowych świadków) uznał, że wnioskodawca spełnił przesłankę 15 lat pracy w szczególnych warunkach, uwzględniając do takiej pracy okres zatrudnienia wnioskodawcy od dnia 14 czerwca 1974 r. do 28 lutego 1991 r. w Państwowym Ośrodku (...) w P..

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, Sąd pierwszej instancji błędnie uznał, że do stażu pracy R. K. w warunkach szczególnych należy zaliczyć sporny okres zatrudnienia od 14 czerwca 1974 r. do 28 lutego 1991 r. w Państwowym Ośrodku (...) w P. na stanowisku spawacza. Ze świadectwa pracy z dnia 30 lipca 1993 r. wynikało, że R. K. był zatrudniony ww. przedsiębiorstwie w okresie od 1 września 1971 r. do 28 lutego 1991 r. na stanowisku: uczeń przyzakładowej (...) przy (...) w P., ślusarz, ślusarz spawacz brygadzysta (k.10 akt ZUS). Pracodawca nie wystawił wnioskodawcy za powyższy okres świadectwa pracy w szczególnych warunkach. Z dokumentacji znajdującej się w aktach osobowych wynikało, iż R. K. był zatrudniony w przedmiotowym przedsiębiorstwie na stanowisku ślusarza (angaż z 10 lipca 1974 r., angaż z 21 stycznia 1976 r.); monter mechanika maszyn i urządzeń rolniczych (angaż z 29 lipca 1976 r., protokół z egzaminu

kwalifikacyjnego na pracowników (...) z 29 października 1977 r., angaż z 1 grudnia 1977 r.); mechanika-ślusarza (angaż z 31.10.1980 r.); ponownie montera, mechanika maszyn i urządzeń (angaż z 6 czerwca 1981 r.); ślusarza (angaż z 1 lutego 1982 r.); brygadzisty-ślusarza (angaż z 1 sierpnia 1983 r., 1 października 1983 r., 12 października 1987 r., 29 grudnia 1988 r., 1 czerwca 1989 r.); brygadzisty montera mechanika maszyn i urządzeń (angaż z 28 września 1984 r.); ślusarza grupy instalacyjnej (angaż z 10 lipca 1986 r.); brygadzisty mechanika maszyn i urządzeń (angaż z 1 września 1986 r., 26 września 1988 r.); brygadzisty-montera- mechanika maszyn (angaż z 15 marca 1989 r.); ślusarza-spawacza (angaż z 1 stycznia 1990 r.), ślusarza spawacza brygadzisty (umowa o pracę z 12 lutego 1990 r.), ślusarza brygadzisty (karta obiegowa zmiany z 28 lutego 1991 r., wypowiedzenie umowy z 28 stycznia 1991 r.). Przy czym od dnia 1 sierpnia 1989 r. do 31 stycznia 1990 r. wnioskodawca był zatrudniony na budowie eksportowej w byłej NRD na stanowisku ślusarz spawacz. Z kolei zgodnie z książeczką spawacza, wnioskodawca nabył uprawnienia spawalnicze z dniem 26 października 1974 r. W treści kwestionariusza osobowego R. K. wskazał, że w latach 1974 – 1980 r. w (...) w P. pracował jako ślusarz spawacz (k. 8 akt osobowych).

Zatem zgromadzona dokumentacja pracownicza wskazuje, iż w Państwowym Ośrodku (...) w P. odwołujący wykonywał prace m. in. na stanowisku ślusarza, montera mechanika maszyn i urządzeń rolniczych, brygadzisty ślusarza, ślusarza spawacza. Oczywistym jest, że stanowisko ślusarza nie zostało wymienione w wykazie A załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, jako praca wykonywana w szczególnych warunkach. W wykazie A, dziale XIV poz. 12 załącznika do ww. rozporządzenia RM wskazano jako prace w warunkach szczególnych prace przy spawaniu i wycinaniu elektrycznym, gazowym, atomowowodorowym. Formalnie stanowisko spawacza zostało mu powierzone dopiero od 1 stycznia 1990 r. W ocenie Sądu II instancji zgromadzone w sprawie dokumenty pracownicze nie potwierdzają faktu wykonywania przez wnioskodawcę w ww. przedsiębiorstwie pracy w warunkach szczególnych w rozumieniu ww. rozporządzenia. Niewątpliwie wnioskodawca w spornym okresie zatrudnienia wykonywała czynności spawacza. Potwierdziły to osobowe źródła dowodowe w postaci zeznań świadków oraz wnioskodawcy przesłuchanego w charakterze strony. Świadczy o tym również fakt, iż wnioskodawca posiadał w tym zakresie stosowne uprawnienia spawalnicze. Uszło jednak uwadze Sądu I instancji, iż wnioskodawca oprócz czynności spawalniczych, wykonywał w szczególności obowiązki ślusarza, montera i mechanika urządzeń.

Zdaniem Sądu drugiej instancji w sprawach o emeryturę z tytułu pracy w warunkach szczególnych zaliczając okres pracy do stażu pracy w warunkach szczególnych należy poza wszelką wątpliwość wykazać, iż praca ta była wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy w warunkach szczególnych czyli na stanowisku wymienionym w wykazie A stanowiącym załącznik do ww. rozporządzenia. Dopuszczalność dowodzenia okoliczności dotyczących charakteru pracy na potrzeby ustalenia uprawnienia do świadczenia emerytalnego przy pomocy wszelkich dostępnych dowodów, w tym zeznań świadków i przesłuchania strony nie oznacza jednak, że sąd każdorazowo uzna zeznania świadków za wystarczające dla ustalenia spornego charakteru zatrudnienia i rodzaju wykonywanej pracy. Zdaniem Sądu II instancji w takiego rodzaju sprawach Sąd winien dokonać oceny charakteru pracy ubezpieczonego pod kątem możliwości uznania jej za pracę wykonywaną w szczególnych warunkach na podstawie całokształtu zgromadzonego materiału dowodowego, przy czym dowody z zeznań świadków winny być traktowane jako równorzędne dowody z dowodami z dokumentów takimi jak świadectwa pracy, umowy, angaże, po czym winna zostać oceniona ich wiarygodność.

Zdaniem Sądu II instancji osobowe źródła dowodowe, nie potwierdziły w sposób nie budzący wątpliwości twierdzeń ubezpieczonego co do charakteru jego pracy w spornych okresach. Wprawdzie przesłuchani w sprawie świadkowie J. P. (18v-19) i L. S. (k.19) oraz sam wnioskodawca twierdzili, iż R. K. w spornym okresie pracował jedynie jako spawacz to jednak w ocenie Sądu Apelacyjnego w świetle pozostałych dowodów nie można dać wiary tym zeznaniom. W ocenie Sądu drugiej instancji zeznania wyżej wskazanych świadków nie mogą stanowić dowodu jednoznacznie i samodzielnie potwierdzającego wykonywanie w spornym okresie zatrudnienia w szczególnych warunkach, zwłaszcza w sytuacji, gdy z dokumentów wynikają okoliczności odmienne. Należy mieć przy tym na uwadze, że ze względu na długi upływ czasu, od kiedy praca była świadczona (ponad 30 lat), z zasady świadkowie nie są w stanie dokładnie odtworzyć przebiegu zatrudnienia współpracowników. Adekwatne do takich ustaleń są natomiast dokumenty z akt osobowych, sporządzane na bieżąco, przez upoważnione przez pracodawcę osoby i dlatego stanowiące wiarygodny i miarodajny

dowód na potwierdzenie zatrudnienia w określonym czasie i na określonym stanowiskach. Wbrew stanowisku Sądu I instancji, brak jest podstaw, aby uznać, że informacje zawarte w angażach nie miały odzwierciedlenia w rzeczywistym przebiegu pracy wnioskodawcy.

Sąd Okręgowy uwzględniając sporny okres zatrudnienia wnioskodawcy podkreślał, iż świadkowie J. P. oraz L. S., którzy pracowali razem z wnioskodawcą w tym zakładzie pracy otrzymali prawa do wcześniejszej emerytury. Zauważyć jednak należy, że obaj świadkowie w przeciwieństwie do wnioskodawcy otrzymali od pracodawcy świadectwa pracy w warunkach szczególnych. Świadczy to w ocenie Sądu o tym, że warunki ich pracy różniły się do warunków pracy wnioskodawcy (k. 10 akt ZUS dot. L. S. oraz k. 23 akt osobowych J. P.).

W świetle powyższego Sąd Apelacyjny uznał za zasadne uzupełnienie postępowania dowodowego i dopuścił dowód z opinii biegłego sądowego specjalisty z zakresu BHP na okoliczność wykazania, czy praca wykonywana przez wnioskodawcę w przedsiębiorstwie (...) w P. w okresie od 14 maja 1974 r. do 28 lutego 1991 r. polegała na spawaniu i wycinaniu elektrycznym, gazowym i atomowym (Dział XII poz.12 Wykazu A stanowiącego załącznik do Rozporządzenia z 7 lutego 1983 r.). W opinii sporządzonej 30 czerwca 2017 r. (k. 79-107) biegły wskazał, że R. K. w przedmiotowym przedsiębiorstwie świadczył pracę na stanowisku ślusarza, monter mechaniki maszyn i urządzeń rolniczych, brygadzysty monter mechaniki maszyn i urządzeń, brygadzysty ślusarza, ślusarza spawacza i brygadzysty ślusarza spawacza. Wymienione stanowiska nie występują w resortowym wykazie stanowisk i pracy w warunkach szczególnych stanowiący załącznik nr 1 do Zarządzenia nr 16 Ministra Rolnictwa, Leśnictwa i Gospodarki żywnościowej z dnia 31 marca 1988 r. w sprawie stanowisk pracy, na których są wykonywane prace w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. W ocenie biegłego również same prace ślusarskie oraz monterów i mechaników maszyn i urządzeń rolniczych w (...) nie były pracami w warunkach szczególnych w rozumieniu Wykazu A prac w warunkach szczególnych stanowiącym załącznik nr 1 do rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Przy czym biegły podkreślił, iż same prace spawalnicze występują w Wykazie A prac w szczególnych warunkach, niemniej jednak do czynienia z nimi mamy dopiero wówczas, o ile wykonywane były w pełnym wymiarze czasu pracy, stale i tylko takie prace występujące przy tym w dokumentach osobowych pracownika. Biegły sądowy stwierdził, że praca wykonywana przez R. K. w okresie spornego zatrudnienia w (...) w P. od 14 maja 1974 r. do 28 lutego 1991 r. mogła polegać między innymi na spawaniu i wycinaniu elektrycznym, gazowym. Niemniej jednak prace nie miały charakteru prac stałych wykonywanych w pełnym wymiarze czasu pracy, a jedynie były pracami wielu z innych prac przypisanych do zawodu ślusarsko mechanicznego, nie spełniających kryteriów uznania ich za prace w szczególnych warunkach. Powyższe – zdaniem biegłego sądowego - wykluczało możliwość uznania przedmiotowej pracy wnioskodawcy za pracę w warunkach szczególnych w rozumieniu przepisu poz. 12 Dział XIV Wykazu A prac w warunkach szczególnych stanowiącego załącznik nr 1 do rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

W ustnej opinii uzupełniającej z zakresu BHP biegły sądowy podtrzymał w całości wnioski wynikające z opinii podstawowej. Uzasadniając swoje stanowisko biegły wskazał, że odwołujący wykonywał prace spawalnicze, ale nie były to jedyne prace wykonywane przez niego w ramach spornego zatrudnienia. Biegły wyjaśnił, że POMy (Państwowe Ośrodki (...)) świadczyły usługi maszynowe i naprawcze dla rolnictwa. Samym spawaniem zajmowały się fabryki i specjalistyczne zakłady pracy. Według biegłego ślusarz przygotowuje materiały do spawania, a następnie dopiero wykonywane są czynności spawalnicze. W ocenie biegłego sądowego prace przygotowujące do spawania są pracami typowo ślusarskimi. Ponadto biegły sądowy podkreślił, iż w przypadku wnioskodawcy wykonywał on też prace naprawcze i mechaniczne (k. 122). Sąd Apelacyjny uznał powyższą opinię biegłego sądowego z zakresu BHP za logiczną, wyczerpującą i wiarygodną, a zatem miarodajną do czynienia ustaleń faktycznych.

W ocenie Sądu Apelacyjnego całokształt materiału dowodowego zebranego w rozpoznawanej sprawie nie potwierdził, aby ubezpieczony w spornym okresie zatrudnienia w (...) w P. wykonywał stale i w pełnym wymiarze czasu pracy pracę w szczególnych warunkach, wymienioną w Wykazie A, dział XIV poz. 12 stanowiącego załącznik do ww. rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (prace przy spawaniu i wycinaniu elektrycznym, gazowym,

atomowowodnorodowym). Z dokumentów osobowych oraz opinii biegłego sądowego z zakresu BHP wynika, że wnioskodawca R. K. w spornym okresie zatrudnienia na różnych stanowiskach oprócz czynności spawalniczych (spawanie silosów na zewnątrz, spawanie elementów silosów) wykonywał również typowe prace ślusarskie oraz prace naprawcze i mechaniczne. Odwołujący w pewnych okresach spornego zatrudnienia pełnił również czynności brygadzysty (przełożony spawaczy w brygadzie). W świetle powyższego – zdaniem Sądu II instancji – a także z uwagi na znaczny upływ czasu od spornego okresu pracy wnioskodawcy, brak jest podstaw do tego, aby dać prymat osobowym źródłom dowodowym, w sytuacji, gdy z istniejących dokumentów wynikają okoliczności odmienne. W świetle powyższego zeznania przesłuchanych w sprawie świadków, z uwagi na ich ogólnikowość oraz brak potwierdzenia w dokumentacji pracowniczej, nie mogły stanowić podstawy do przyznania wnioskodawcy emerytury w obniżonym wieku z tytułu pracy w warunkach szczególnych. Należy dostrzec, że pracodawca po raz pierwszy określił R. K. mianem spawacza w 1990 r. Ponadto brak jest racjonalnego wytłumaczenia, dlaczego pracodawca nie miałby zatrudnić odwołującego na stanowisku spawacza, gdyby rzeczywiście taką pracę wykonywał.

Podkreślić należy, że wymogi stawiane przez ustawodawcę, które należy spełnić w celu uzyskania prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym, należy interpretować ściśle. W wykazie A, stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. określono wprost, jakie rodzaje prac kwalifikują się do prac w szczególnych warunkach. Dochodzone świadczenie jest emeryturą wcześniejszą, czyli niejako przywilejem dla osób wykonujących określone w przepisach prace i spełniającym inne warunki niezbędne do jego przyznania. W celu skutecznego ubiegania się o to świadczenie należy spełnić m.in. przesłankę wykonywania prac wymienionych w wykazie A, stanowiącym załącznik do ww. rozporządzenia, stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, obowiązującym na danym stanowisku, stosownie do wymogu wynikającego z § 2 ust. 1 ww. rozporządzenia. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się ponadto, że dla oceny, czy pracownik pracował w szczególnych warunkach, nie ma istotnego znaczenia nazwa zajmowanego przez niego stanowiska, tylko rodzaj powierzonej mu pracy. Praca w szczególnych warunkach to praca wykonywana stale (codziennie) i w pełnym wymiarze czasu pracy (przez 8 godzin dziennie, jeżeli pracownika obowiązuje taki wymiar czasu pracy) w warunkach pozwalających na uznanie jej za jeden z rodzajów pracy wymienionych w wykazie stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. (por. wyroki Sądu Najwyższego: z 14 września 2007 r., III UK 27/07, OSNP 2008/21-22/325; z dnia 19 września 2007 r., III UK 38/07, OSNP 2008/21-22/329; z dnia 6 grudnia 2007 r., III UK 66/07, LEX nr 483283; z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 210/07, OSNP 2009/5-6/75). Warto w tym miejscu wskazać, że wykonywanie pracy w szczególnych warunkach stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy oznacza, że pracownik nie ma powierzonych innych obowiązków jak tylko te, które dotyczą pracy w szczególnych warunkach (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 17 października 2011 r., I UK 174/11). Tylko incydentalne, krótkotrwałe i uboczne czynności nieodpowiadające pracy w warunkach szczególnych, wykonywane w wymiarze nieznaczącym dla schematu codziennych i stałych obowiązków pracownika zatrudnionego w warunkach szczególnych, nie wpływają na przyjęcie, że praca była wykonywana w pełnym wymiarze. W ocenie Sądu Apelacyjnego wykonywane przez odwołującego prace ślusarskie, monterskie i naprawcze nie należały do incydentalnych, krótkotrwałych i ubocznych, w wymiarze nieznaczącym dla schematu codziennych i stałych obowiązków pracownika zatrudnionego w warunkach szczególnych, lecz były stałą, istotną częścią obowiązków pracowniczych wnioskodawcy.

W świetle powyższego, trafnie zarzuca się w apelacji, iż Sąd Okręgowy błędnie zaliczył wnioskodawcy do okresu pracy w szczególnych warunkach okres zatrudnienia od 14 czerwca 1974 r. do 28 lutego 1991 r. w Państwowym Ośrodku (...) w P.. W ocenie Sądu II instancji w oparciu o przeprowadzone w sprawie dowody wnioskodawca nie zdołał wykazać, że w tym spornym okresie zatrudnienia - jak przyjął to Sąd I instancji - stale i w pełnym wymiarze czasu wykonywał prace w szczególnych warunkach jako spawacz. Powyższych twierdzeń odwołującego nie potwierdziło również przeprowadzone przez Sąd Apelacyjny uzupełniające postępowania dowodowe (dowód z opinii biegłego sądowego z zakresu BHP oraz dowód z uzupełniających zeznań wnioskodawcy). Powyższe oznacza, że wnioskodawca nie legitymuje się wymaganym okresem 15 lat pracy w szczególnych warunkach. W związku z czym nie została przez niego spełniona jedna z przesłanek określonych art. 184 ust. 1 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, niezbędna do otrzymania prawa do emerytury z tytułu pracy w warunkach

szczególnych. Zasadny okazał się podniesiony w treści apelacji zarzut naruszenia prawa materialnego, tj. art. 184 ustawy emerytalnej.

W tym stanie rzeczy, Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżony wyrok na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. i orzekł jak w pkt I sentencji wyroku.

Orzekając od kosztach procesu, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 102 k.p.c. odstąpił od obciążania R. K. kosztami zastępstwa procesowego organu rentowego za drugą instancję. Zgodnie z tym przepisem w wypadkach szczególnie uzasadnionych Sąd może zasądzić od strony przegrywającej tylko część kosztów albo nie obciążać jej w ogóle kosztami. Przy ocenie przesłanek, wskazanych w tym przepisie, Sąd Apelacyjny wziął pod uwagę charakter niniejszej sprawy oraz aktualną sytuację majątkową odwołującego, w szczególności fakt, iż nie posiada żadnego źródła utrzymania.

SSA Teresa Suchcicka SSA Bożena Szponar-Jarocka SSA Marek Szymanowski